הואיל וראוי לביאה מטמא נמי בזיבה אמר רבינא [א]הלכך הא תינוקת עובדת כוכבים בת ג' שנים ויום אחד הואיל וראויה לביאה מטמאה נמי בזיבה פשיטא מהו דתימא האי ידע לארגולי והא לא ידעה לארגולי קמ"ל מיסתמיך ואזיל ר' יהודה נשיאה אכתפיה דרבי שמלאי שמעיה א"ל שמלאי לא היית אמש בבית המדרש כשהתרנו את השמן אמר לו בימינו תתיר אף את הפת אמר לו א"כ [ב]קרו לן בית דינא שריא דתנן [א]העיד רבי יוסי בן יועזר איש צרידה על אייל קמצא דכן [ג]ועל משקה בית מטבחיא דכן ועל דיקרב למיתא מסאב וקרו ליה יוסף שריא אמר ליה התם שרא תלת ומר שרא חדא ואי שרי מר חדא אחריתי אכתי תרתין הוא דהויין א"ל אנא שראי אחריתי מאי היא דתנן [ג][ד]זה גיטך אם לא באתי מכאן עד שנים עשר חודש ומת בתוך שנים עשר חודש אינו גט ותני עלה ורבותינו התירוה לינשא ואמרינן מאן רבותינו אמר רב יהודה אמר שמואל בית דינא דשרו משחא [ג]סברי לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו [ד]וא"ר אבא בריה דרבי חייא בר אבא ר' יהודה הנשיא הורה ולא הודו לו [ה]כל שעתו ואמרי לה [ו]כל סייעתו א"ל רבי [ז](אליעזר) להההוא סבא כי שריתוה לאלתר שריתוה דלא אתי או דלמא לאחר שנים עשר חודש דהא איקיים ליה תנאיה ותיבעי לך אמתני' דתנן [ח][ה]הרי זה גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן עד שנים עשר חודש ומת בתוך שנים עשר חודש הוי גט דהא איקיים ליה תנאי ותיבעי לך לאלתר הוי גיטא דהא לא אתא או דלמא לאחר י"ב חודש דהא איקיים ליה תנאיה אין ה"נ אלא משום [ט]דהוית בההוא מניינא אמר אביי [ו]הכל מודים לכשתצא חמה מנרתיקה לכי נפקא קאמר לה וכי מיית בליליא גט לאחר מיתה הוא [ז]על מנת שתצא חמה מנרתיקה מעכשיו קאמר לה וכי מיית בליליא הא ודאי תנאה הוי וגט מחיים הוא כדרב הונא [י]דאמר רב הונא [ח]כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי לא נחלקו אלא [ט]באם תצא ר' יהודה הנשיא סבר לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו והוה ליה כמהיום אם מתי כמעכשיו אם מתי ורבנן לית להו דר' יוסי והוה ליה כזה גיטך אם מתי גרידא גופא העיד יוסי בן יועזר איש צרידה על אייל קמצא דכן ועל משקה בי מטבחיא דכן ועל דיקרב למיתא מסאב וקרו ליה יוסף שריא מאי אייל קמצא רב פפא אמר שושיבא ורב חייא בר אמי משמיה דעולא אמר סוסביל רב פפא אמר שושיבא וקמיפלגי בראשו ארוך מר סבר ראשו ארוך אסור ומר סבר ראשו ארוך מותר רב חייא בר אמי משמיה דעולא אמר

סוסביל

הואיל וראוי לביאה כו'. דטעמא דגזירת זיבה משום ביאה הואי כדאמרן [לו:] שלא יהא תינוק של ישראל רגיל אצלו במשכב זכור הלכך לא גזרו עליה עד דחזי לביאה: **פשיטא.** כיון דתינוק משעה שראוי ה"ה לתינוקת: **מהו דתימא האי.** תינוק כשראוי לביאה הוא ערוס לארגולי להמשיך ישראל אצלו: אבל תינוקת בת ג' אע"ג דבת ביאה היא אין בה ערמומית דלא ידעה לארגולי עד שתהא בת תשעה לא נגזר עליה קמ"ל: **אייל קמצא.** מין חגב הוא: **דכן.** שהוא טהור ומותר באכילה: **ועל משקה בית מטבחיא.** הדם והמים שהן בבית המטבחיים שבעזרה: **דכן.** לא גזרו עליהם טומאת משקין. ופלוגתא היא לקמן [ע"ב] רב אמר דכן ממש דסבר אין משקין מקבלין טומאה אלא מדרבנן ובהני לא גזור ושמואל אמר דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן קסבר שמואל יש למשקין טומאה מן התורה להיטמא ולא מלו רבנן לדכינהו: **ועל דיקרב למיתא מסאב.** הנוגע במת טמא. ולקמן [שם] פריך הא דאורייתא היא ועוד הא חומרא היא ויוסף אסרא מיבעי ליה: **שרא תלת.** דהא לקמן [שם] מפרש דהאי על דיקרב למיתא מסאב קולא היא: **אינו גט.** דהא לא אמר שיהא גט אלא עד י"ב חודש והוא כבר מת ואין יכול לגרש וזקוקה ליבם אם אין לו בן. אבל אי אמר מעכשיו יהא גט אם לא באתי עד י"ב חודש ומת בתוך כך הרי זה גט ואינה זקוקה ליבם: **כר' יוסי.** בב"ב בפרק יש נוחלין (דף קלו.) הכותב כל נכסיו לבנו לאחר מותו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה דלהוי משמע גופא מהיום שלא אהא רשאי למכרם ופירא לאחר מיתה ואם לא כתב מהיום אלא לאחר מיתה לא אמר כלום ויירשו אחיו עמו או אם היה עליו בע"ח מאוחר לאחר מתנה זו בע"ח גובה את חובו רבי יוסי אמר אינו צריך דלהכי כתיב זמן בשטר לומר מעכשיו תהא מתנה מגופה של קרקע ופירות לאחר מיתה דאי לא בעי למיתב ליה אלא לאחר מיתה למה כתב זמן בשטר. וה"נ זמנו של גט מוכיח דה"ק ליה מעכשיו יהא גט אם לא באתי ותנאה בעלמא הוא וכי לא אתא איקיים תנאה: **רבי יהודה הנשיא.** בן בנו של רבי היה הורה שהיא מותרת לינשא: **כל שעתו.** כל ימיו נחלקו עליו: **לאלתר שריתוה.** כששמעו בו שמת: ה"ג **לאלתר שריתוה דודאי לא אתי עוד: אין ה"נ.** דאיכא למיבעי אמתניתין: **אלא.** להכי בעינן לה אקמייתא משום דהוית בההוא מניינא דרבי יהודה נשיאה דשרייה וידעת לאימת שרייה ומדרבי יהודה נשמע למתני' להיכא דאמר לה מעכשיו: **הכל מודים.** ואפילו רבי יוסי היכא דאמר לה בהאי לישנא הרי זה גיטך לכשתצא חמה מנרתיקה: **לכי נפקא לה קאמר לה.** דליהוי גיטא ומקמי הכי לא ליהוי גיטא ואי מיית בליליא לאו גיטא הוא ואע"ג דא"ר יוסי זמנו של שטר מוכיח עליו וכמאן דכתיב ביה מהיום דמי ה"ל כמהיום ולאחר מיתה ותנן [גיטין עב.] מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט דמספקא האי לאחר מיתה אי תנאה הוי והכי משמע מהיום יהא גט אם אמות אי חזרה הוה דהדר ביה ממאי דאמר מהיום ולא דמי למתנה שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה דהתם הכי קאמר גופא מהיום קני ופירא לאחר מיתה אבל גט ליכא למימר הכי וכי האי גוונא מפרש לה בי"ש נוחלין (ב"ב קלו.): **ע"מ שתצא חמה מנרתיקה.** ודכוותה הכא על מנת שלא אבוא כל שנים עשר חודש: **מעכשיו קאמר.** דליהוי גיטא ע"מ שתתקיים תנאי זה וכי מקיים תנאי זה ונפקא חמה איגלאי מילתא למפרע דבשעת מסירה הוי גט ואע"ג דמיית בליליא ה"ל גט מחיים ודכוותיה מת בתוך י"ב חודש הרי נתקיים התנאי שלא בא וה"ל גט למפרע: **דאמר רב הונא כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי.** ע"מ ודאי תנאה משמע וה"ק מעכשיו יהא גט ע"מ שיתקיים תנאי זה וכל אימת דמתקיים תנאה ה"ל גט למפרע: **לא נחלקו אלא באם תלא.** ומת בליליא דכוותיה התם באם לא באתי דאמרינן התם בפ' מי שאחזו קורדיקוס (גיטין דף עב. עז.) אם שתי לשונות משמע משמע מעכשיו ומשמע לכשיתקיים אמר מהיום גלי דעתיה דמעכשיו לא אמר מהיום הוי משמע לכשיתקיים. הלכך ר' יהודה הנשיא סבר לה כרבי יוסי דאמר דאף על גב דלא כתב מהיום זמנו של שטר מוכיח עליו כמאן דכתב מהיום דמי וה"ל כמהיום אם מתי דאמרינן במסכת גיטין (דף עב:) תנאה הוא וכי מיית הוי גיטא למפרע מחיים ורבנן לית להו דרבי יוסי וה"ל כאם מתי גרידא דאמרינן התם דלשון אם כי לא אמר מהיום משמע לכשאמות קאמר וה"נ משמע ולכשלא אבוא וה"ל גט לאחר מיתה: **סוסיבא.** מין חגב וראשו ארוך: **וקמיפלגי.** יוסי בן יועזר ורבנן בראשו ארוך דסימני חגבים טהורים נפקא לן מארבה סלעם חרגול חגב ופליגי באלו טריפות (חולין דף סה.) בראשו ארוך איכא דדאין ליה בכלל ופרט דאין בכלל אלא מה שבפרט הני מיני שרי אבל מין אחרינא לא וכל מינא דהני אין ראשו ארוך ואיכא דדאין בכלל ופרט וכלל ומרבי כל כעין הפרט לא ראי ארבה כראי סלעם וכו' הצד השוה שבהן שיש להן ד' רגלים ד' כנפים ויש להן קרסולין וכנפיו חופין את רובו אף אני אביא כל שיש לו ד' סימנים הללו:

סוסביל

לאלתר שריתוה דהא לא אתי. וא"ת פשיטא דלאלתר היא מותרת דמיד שמת הרי התנאי מקוים דלא ישוב עוד לביתו וי"ל דמ"מ מיבעי ליה אי גזרינן מת אטו לא מת: **ורבנן** לית להו דרבי יוסי. פירוש בני דורו שהיו חלוקין עליו ומ"מ ליכא למפשט דאין הלכה כר' יוסי דכי לית להו הכא היינו בעל פה אבל בשטר מודו ליה:

בראשו

מסורת הש"ס

א) עדיות פ"ח מ"ד פסחים טז. [נדרים יט.], ב) גיטין עו: [כתובות ב:], ג) [גיטין עב: וש"נ], ד) [גיטין עו: ע"ש], ה) [פי' כל החכמים שנמצאו באותה שעה. ערוך ערך סע ב'], ו) [פי' בני מדרשו], ז) [צ"ל אלעזר], ח) גיטין עו: כתובות ב:, ט) [גיטין שם ע"ש], י) [גיטין עד. עה: עז.] קידושין ח. [ס: ובכל הג' מקומות בגיטין אי' אר"ה אמר רבי],

◆

מוסף רש"י

אייל קמצא. מין חגב שמו אייל קמצא, **דכן.** שהוא טהור וכשר לאכילה (פסחים טז.). **ועל משקה בית מטבחיא דכן.** על משקין של בית המטבחים שבעזרה, כגון הדם והמים, שהן דכן שאין מקבלין טומאה (שם). **אינו גט.** דכיון שלא אמר מעכשיו משמע לאחר י"ב חדש יהא גט, והרי מת בתוך הזמן וצריכה לייבם (גיטין עו:). דהא לא שוייה גט עד י"ב חדש והוי ליה גט לאחר מיתה (שם עב:). **התירוה לינשא.** בלא חליצה דהיא דאם לא באתי (כתובות ב:). דאף על גב דלא אמר מעכשיו כמאן דאמר מעכשיו דמיא, דמסתמא מעכשיו קאמר לה (גיטין עו:). **בית דינא דשרו משחא.** שמן של עובדי כוכבים, והיינו ר' יהודה נשיאה שהיה בימי האמוראים, בן בנו של רבינו הקדוש, כדאמרינן מסתמיך ואזיל כו' (שם). **כר' יוסי.** בב"ב (קלו.) הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה, ר' יוסי אומר אינו צריך שזמנו של שטר מוכיח עליו, דלהכי איכתיב זמן בשטרא לידע שמהיום נתן לו גוף הקרקע שלא יירשו אחיו עמו והפירות לאחר מותו (גיטין שם). **זמנו של שטר מוכיח עליו.** לא לחנם נכתב זמנו לתוכו אם לא להודיע שמיום הכתיבה והמסירה הוא מגרשה אם לא יבא לאותו זמן, הלכך אע"ג דלא כתב לה זה גיטך מהיום אם לא באתי כו' כמאן דכתב מהיום דמי (כתובות ב:). **הורה.** שהיא מותרת (גיטין עו:). **כל שעתו.** כל ימי חייו (שם). **לאלתר שריתוה.** כששמעו בו שמת ואפילו קודם י"ב חדש (שם). **דלא אתי.** שהרי ודאי לא יבא עוד ויש כאן קיום תנאי (שם). **ותיבעי לך.** נמי אמתני' היכי דאמר מעכשיו ודברי הכל, אמאי בעי לה אפלוגתא (שם). **אין ה"נ.** דאיכא למבעי אמתני', ולהכי בעייה מההוא סבא ואליבא דרבותינו משום דהוה בההוא מניינא דשריותא ויש לו להשיבו מפי השמועה ששמע וידע היאך התירו, אבל אי הוה בעי מסתמא או מגברא אחרינא הוי בעי לה אמתני' (שם). **הכל מודים.** באומר לאשתו בלילה זה גיטך כשתצא חמה מנרתיקה, **לכי נפקא** קאמר לה. ואי מיית בלילה לא הוי גיטא, וגבי מתני' נמי הרי זה גיטך לכשלא אבא לאחר י"ב חדש לאו גט הוא וליכא למיסמך אזמנו של שטר מוכיח עליו, דהא בהדיא אמר לכשלא אבא יהא גט, אבל לא מעכשיו (גיטין עז.). **כאומר מעכשיו.** על מנת כך וכך דמי (קדושין ס:). דה"ק מעכשיו יהא גט ע"מ שתקיימי התנאי (גיטין עד.). **באם תצא.** ודכוותה אם לא באתי, ואמרינן (שם עב.) גבי אם מתי אם שתי לשונות משמע, משמע מעכשיו ומשמע לכשיגיע, אמר מהיום הוי מעכשיו, לא אמר מהיום הוי לכשיגיע, הלכך רבותינו סברי לה כר' יוסי כו' (שם עז.). **אם מתי גרידא.** ואמרן לעיל דלאחר מיתה הוא לכשאמות והכא נמי משמע לכשלא אבא לאחר י"ב חדש (שם).

עין משפט נר מצוה

קלו א מיי' פ"ב מהל' מטמא משכב הל' י:

קלז ב מיי' פ"ב מהל' ממרים הלכה ח:

קלח ג מיי' פ"י מהל' טומאת אוכלין הלכה טז:

קלט ד מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמד סעי' ב:

קמ ה מיי' שם הלכ' יא טוש"ע שם סעי' ג:

קמא ו ז מיי' שם הלכ' טו טוש"ע שם סעי' ד:

קמב ח מיי' פ"ו מהל' אישות הלכה יז [ופ"ג מהל' זכיה ומתנה ה"ח] סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעי' ג [וסעי' ו]:

קמג ט מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמד סעי' ד:

◆

רבינו חננאל

הואיל וראויה לביאה ואע"ג דלא ידעה לארגולי: **אמר** ליה רבי לשמלאי לא היית עמנו אמש בבית המדרש כשהתרנו את השמן של עובדי כוכבים. אמר לו בימינו תתיר [אף] את הפת. אמר לו רבי אם כן קרו לן בי דינא שריא. דהא התרנו את השמן. וגם זו ששנינו הנותן גט לאשה ואמר לה הרי זה גיטך אם לא באתי מיכן ועד י"ב חודש. ומת בתוך י"ב חודש אינו גט ואנו התרנוה. סברינן לה כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו כי מחיים נתנו ואין זה גט לאחר מיתה. כבר פירשנו זו השמועה במסכת גיטין במקומה לפיכך לא הארכנו בה בכאן. הנה התרנו שני דברים. ואם נתיר הפת של עובדי כוכבים הרי שלשה דברים. וכל בית דין שמתיר שלשה דברים נקרא בית דין שריא. כמו יוסף בן יועזר. דתנן העיד יוסף בן יועזר איש צרידה על אייל קמצייא דכן ועל משקי בית מטבחיא דכן ודיקרב למיתא יסתאב. הא ספק טומאה ברה"ר טהור. וקרו ליה יוסף שריא. מאי אייל קמצייא דכן רב פפא אמר שושיבא וקמיפליגי בראשו ארוך. ת"ק סבר ראשו ארוך אסור. ויוסי בן יועזר סבר שרי. [רב חייא בר אמי] משמיה דעולא אמר בראשו ארוך כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי בסוסביל